

JALKAPALLO

Johanna Nordling

BAZAR

MUOTOINEN SAKSA

Johanna Nordling

**JALKAPALLON
MUOTOINEN
SAKSA**

BAZAR

*Tämän kirjan kirjoittamista ovat tukeneet
WSOY:n kirjallisuussäätiö sekä Suomen tietokirjailijat ry.*

Bazar Kustannus

© Bazar Kustannus ja Johanna Nordling 2024

Bazar Kustannus on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä.

ISBN 978-952-376-724-9

Taitto Jukka Iivarinen / Taittopalvelu Vitale

Painettu EU:ssa

Christophille, Elialle ja Mitjalle

SISÄLLYS

Ja alussa voittaa Saksa.....	9
1. Pallo painui ihon alle.....	23
2. Lumijänis ja pääkallo	48
3. Ihmekone vai satumainen pahis?.....	80
4. Naisen nappulakengällä naamaan	124
5. Miksi Bayern on niin ylivoimainen?	162
6. Fanit lauloivat muuria kumoon.....	205
7. Nauru tekisi pelille hyvää.....	246
8. Huipun suomalaiset	274
9. Kaikki rakkaudesta	326
10. Unelma ja ammatti	379
11. Harhautuvien pallojen kenttä.....	424
Kiitokset.....	466
Lähdeluettelo	469
Kuvalähteet.....	503
Henkilöhakemisto.....	505

JA ALUSSA VOITTAÄ SAKSA

*eli mistä tässä kirjassa puhutaan ja miksi juuri minä päädyin
kertojaksi, eli johdanto jalkapallon muotoiseen Saksaan.*

Yksi pallo ja sen kimpussa monia jalkoja. Muuta ei tarvita peliin, joka on planeetan suosituin. Itse asiassa juuri pelin yksinkertaisuus on ollut läpi historian sen valtti. Lähes jokainen maailman ihminen on joskus elämässään potkaissut palloa, me peliin hullaantuneet varmaankin miljoonia kertoja. Jalkapallo ei siksi esittelyjä kaipaa.

Saksa lienee myös tuttu. Aivan, siinä keskellä Eurooppaa, historian tunnetuimman pahiksen Hitlerin entinen valtakunta, joka oli viime vuosisadalla jaettu kahtia muurilla. Nopeiden autojen maa, makkaroiden sekä kakkujen kulttuuri, olutta jokaiseen vuorokaudenaikaan juova kansakunta, jolla on suhiseva kieli ja täsmällinen mielenlaatu. Ja joka rakastaa jalkapalloa.

Jalkapallo kuuluu Saksaan erottamattomasti, samoin Saksa jalkapallon sisään. On vaikea kuvailla lajin vaikutusvaltaa ja sen lukemattomia merkityksiä 83 miljoonan asukkaan liittovaltiossa, mutta tässä kirjassa yritän sitä silti. Saksassa yli puolet väestöstä, peräti 46 miljoonaa ihmistä, pitää itseään jalkapallofanina tuoreen tutkimuksen mukaan ja noin 20 miljoonaa sanoo olevansa erityisen kiinnostunut lajista. Saksan jalkapalloliittoon DFB:hen kuuluu yli seitsemän miljoonaa jäsentä, mikä tekee

siitä maailman suurimman kansallisen lajiliiton, vaikkakaan kaikki jäsenet eivät ole aktiivipelaajia vaan suurin osa heistä on kannattajia. Lisenssipelaajia on 2,2 miljoonaa. Lisäksi vapaaajallaan silloin tällöin palloa potkivia harrastajapelaajia on arviolta viitisentoista miljoonaa.

Jalkapallo on ollut menestystarina Saksassa jo 150 vuoden ajan. Tässä kirjassa yritän löytää vastauksia siihen, miksi ihmeessä *Fussball* kasvoi maan ylivoimaisesti harrastetuimmaksi ja seuratuimmaksi lajiksi. Kerron, kuinka tietyt saksalaiskaupungit oppoavat seuraväreihinsä kuin currywursti kastikkeeseen, yltä päältä, ja kuinka jotkut kannattajat toimivat joka päivä faniyhteisössään, sillä se on heidän elämäntapansa. Jokainen saksalainen ei ole futishullu tai pelin asiantuntija, mutta jokainen maassa joutuu väkisin tavalla tai toisella kosketuksiin jalkapallon kanssa. Saksassa saatetaan tehdä television pääkanavalla erikoisuutislähetys Bayern Münchenin valmentajanvaihdosta, lajilegendat istuvat usein talkshow-sohvilla ja *Bild*-lehden otsikoissa, lehtien urheilusivuista 90 prosenttia käsittelee jalkapalloa, kaupunkien keskustat ja autobaanojen varret ovat täynnä seurojen tarroja tai seuravärein maalattuja graffiteja, ja kun maajoukkue ottaa tärkeän voiton arvokisoissa, puoli maata hyppiä kaduilla. Jalkapallon tunteminen kuuluu yleissivistykseen Saksassa. Jokaisella maassa on jonkinlainen mielipide lajista, koska jalkapallo on Saksassa kuin sää – aina läsnä, aina puheenaihe.

Toisin kuin Suomessa, jossa maajoukkueella on erityisasema monen urheiluihmisen sydämessä, Saksassa jalkapallorakkaus on ennen kaikkea seurarakkautta. Faneille seura on tärkein. Omat värit ja logo, katsomon laulut ja eri vuosikymmenten sankarit, niihin kaikkiin kannattaja kiinnittyy. Seurarakkauteen sekoittuu usein tiettyä paikallisylypeyttä omasta kaupungista tai seutukunnasta, kun taas ylpeys saksalaisuudesta on monelle vaikeampaa. Tämä ei liene yllättävää maassa, jossa vallitsee

yhä piilevää syyllisyyttä toisen maailmansodan tapahtumista ja ymmärrys siitä, mihin liian innokas kansallismielisyys voi johtaa.

Välillä saksalaiset toki innostuvat omasta maajoukkueestaan, välillä tunteet valkoista pelipaitaa ja sen mustaa kotkalogoa kohtaan purskahtelevat katujuhliksi asti – silloin kun Saksa voittaa. Voittaminen kuuluu tiiviisti saksalaiseen jalkapalloidentiteettiin, ja siitäkin puhun tässä kirjassa. Aloitan kuitenkin kertomalla, kuka itse olen ja kuinka minä tänne päädyin, keskelle suhisevaa kieltä ja lentäviä olutpisaroita, keskelle jalkapallon muotoista Saksaa.

Ensimmäinen kokemukseni Saksan jalkapallokulttuurista oli heiluva ja ekstaattinen. Oli MM-kesä 2002 ja auringossa kylpevä iltapäivä Konstanzin opiskelijakaupungissa eteläisessä Saksassa. Olin keskellä tuhansia hyppiviä ja nauravia ihmisiä, jotka tungeksivat vanhan kaupungin kaduilla ja lauloivat valtavana sekaanisenä kuorona *”ein Rudi Völler, es gibt nur ein Rudi Völler”* tunnetun kappaleen *”Guantanamoameran”* sävelmällä.

En vielä osannut saksaa enkä tiennyt edes, mitä sanat tarkoittivat. Ne merkitsivät: *”Rudi Völler, on olemassa vain yksi ja ainoa Rudi Völler”*. Tiesin joka tapauksessa, että Rudi Völler oli sankari, Saksan maajoukkueen päävalmentaja, joka oli juuri johdattanut valkopaidat 1–0-voittoon Etelä-Koreasta MM-välierässä. Saksa oli juuri yltänyt MM-loppuotteluun.

Päädyin näihin voitonjuhliin sattumalta. Olin ollut koko kevään 2002 vaihto-opiskelijana 900 kilometriä Konstanzista itään, Unkarissa Budapestissa. Olin opiskellut yliopistossa kirjallisuutta ja oppinut unkarin kieltä, ja ennen kaikkea olin rakastunut saksalaiseen nuoreen mieheen, nykyiseen aviomieheeni. Nyt lukukauden päätyttyä vietimme ensimmäistä päivää yhdessä Saksan kamaralla. Olimme katsoneet välieräottelun

opiskelija-asuntolan pihabileissä ja juhlimme nyt silmät onnesta ymmyrkäisinä kaupungilla. Kailotin mukana laulun sanoja, loppumattoman laulun, sillä aina uudestaan joku aloitti käheällä äänellä *ein Rudi Völler*, ja muut yhtyivät mukaan. Siinä oli jotain loitsumaista, josta ei päässyt irti. Heiluin massan mukana, halasin tuntemattomia. Olutpulloja kilisteltiin yhteen ja niitä nostettiin korkealle ilmaan, tehtiin yhä uudestaan aaltoja hitaasti ohi mateleville autoille, joiden avoimista ikkunoista ihmiset tuulettivat.

Ennen näitä kisoja 2002 en ollut koskaan kannattanut Saksaa. Eikä Saksa ollut mitenkään kuulunut elämänsuunnitelmiini. Osasin jo kuutta kieltä tuolloin Konstanzin euforian aikaan, 23-vuotiaana kirjallisuudenopiskelijana, mutten tietenkään osannut saksaa, joten sitä piti nyt alkaa opetella. Ensimmäinen oppitunti: *Es gibt nur ein Rudi Völler*.

Jalkapalloa taas olin opetellut aina, niin kauan kuin muistan. Synnyin Tampereella koleassa huhtikuussa 1979, ja pikkulapsesta asti pallo kiehtoi minua, selittämättömästi se vain hakeutui aina uudestaan jalkoihini. Potkin palloa jo päiväkodissa, potkin toijalalaisen ala-asteen välitunneilla, iltapäiväkerhossa ja takapihalla, autotalleilla, leikkikentällä, lumihangessa. Tuohon aikaan 1980-luvulla tytöt eivät juuri pelanneet jalkapalloa, joten tajusin olevani poikkeus. Mutta rakastin peliä, joten minkäs teet, unelmoin oikeassa joukkueessa pelaamisesta. Ja niin keräsin rohkeuteni seitsemänvuotiaana ja kysyin Toijalan Pallo -49:ään kuuluvilta luokkakaveripojilta, joiden kanssa pelasin joka päivä, voisinko minäkin tulla joukkueeseen.

”Et tietenkään voi, säähän oot tyttö! Ei sinne tyttöjä oteta.”

En edes muista, kuka pojista nuo sanat lausui, mutta muistan elävästi sen ilkeän kivun, kun toiveeni kuulumisesta oikeaan joukkueeseen mäsähti rikki. Pala nousi kurkkuun, joten en edes väittänyt pojille vastaan. Kyyneleet valuivat vasta, kun äiti tuli

hakemaan. Hän soitti seuraavana päivänä valmentajalle, joka sanoi:

”Totta kai Johanna voi tulla mukaan. Ensi maanantaina on harkat.”

Oikeat harkat! Jo silloin rakastuin jalkapallon harjoitteluun, jota tulikin seuraavina vuosina runsaasti tehtyä. Pelasin punamustassa ToPassa 13-vuotiaaksi asti poikien kanssa, siirryin sitten tyttöjoukkueeseen FC Hakaan ja myöhemmin Tampereelle TPV:hen ja sitten Ilvekseen. Voitimme B-tyttöjen Suomen mestaruuden, josta pelattiin tuolloin vielä turnausmuodossa, ja näen yhä mielessäni kaikki loppuottelun maalimme, joista kaksi syötin vasurillani. Samana kesänä 17-vuotiaana nousin Ilveksen edustusjoukkueeseen, joka pelasi naisten SM-sarjaa, nykyisen Kansallisen Liigan edeltäjäkilpailua. Voitimme SM-pronssia sekä seuraavalla kaudella Suomen Cupin hopeaa, jotka kuuluvat yhä seurahistorian parhaisiin saavutuksiin.

Koko nuoruuteni ajan elin jalkapallon tahdissa, treenien ja pelien rytmissä. Ne olivat mahtavia, rankkoja, mieleenpainuvia vuosia. Siinä sivussa piti toki hoitaa kaikenlaista muutakin, kuten muuttaa omaan kämppään, käydä Sammon urheilulukiota ja lukea ylioppilaskirjoituksiin, hoitaa sen jälkeen kirjallisuudenopiskelut Tampereen yliopistossa. Raahasin painavaa pelikassia mukanani yliopiston luentosaleissa, päädyin Seitsemästä veljeksestä suoraan Pyynikin portaisiin – klassikosta toiseen. Kunnes lopulta opiskelijaelämän vaatimukset ja viehätykset alkoivat painaa yhä enemmän vaakakupissa, enemmän kuin kaiken vapaaajan ja jokaisen viikonlopun vievä jalkapallo. Sitä paitsi istuin usein vaihtopenkillä, sen sijaan halusin vaihto-opiskelijaksi Budapestiin. Niin lopetin pelaajaurani jo 21-vuotiaana, irrottauduin jokapäiväisestä jalkapalloilijan elämästä.

Luulin, että se olisi jalkapallourani loppu. Mutta oikeastaan se oli vasta ensimmäinen puoliaika.

Tätä kirjaa kirjoittaessa olen toisella puoliajalla. Olen 44-vuotias vapaa toimittaja, josta on tullut saksalaisen jalkapalloilun ammattilainen. Muutin Saksaan pysyvästi vuonna 2006, ja siitä lähtien olen kirjoittanut lajista ja sen kulttuurista suomalaismedioille, erityisen paljon vuodesta 2011 alkaen kirjeenvaihtajana *Urheilulehdelle*, jonka nimi oli ennen *Urheilusanomat* ja sitä ennen *Veikkaaja*.

Asun Krefeldissä läntisessä Saksassa, vain kivenheiton päässä KFC Uerdingenin kulttistadionista, kulahtaneesta Grotenburgin betonikattilasta, joka kuuluu groundhoppereiden eli ympäri maailmaa stadioneita kiertelevien futisihmisten suosikkiareenoihin. 1980-luvulla täällä pelasivat jätit kuten FC Barcelona, Atletico Madrid, Galatasaray sekä itäsaksalainen Dynamo Dresden, joka hävisi Cup-voittajien Cupissa uerdingeniläisille peräti 7–3 yhdessä koko saksalaisjalkapalloilun kuuluisimmista otteluista. Uerdingen iski kuusi maalia puolen tunnin sisään, ja tuota ottelua kutsuttiin Grotenburgin ihmeeksi. Saksalaiset rakastavat jalkapallossaan ihmetarinoita ja satuja, hetkiä jolloin rationaalisuus murtuu ja tunteet pursuavat yli – ja niistäkin tässä kirjassa kerrotaan.

Paitsi jalkapallotoimittaja, olen myös kahden junioripelajaan äiti, yhden futisfanin vaimo ja UEFA:n B-lisenssin hankkinut valmentaja, joka luotsaa sekä tyttö- että poikajunnuja ja toimii paikallisseuran juniorikoordinaattorina. Lisäksi minulla on ollut vuodesta 2005 kausikortti Borussia Dortmundin Keltaiselle seinälle, saksalaisjalkapallon kuuluisimpaan faniatsomoon.

Katson täkäläistä lajikulttuuria siis toimittajan, valmentajan, entisen futaajan, ruohonjuuriseuran juniorikoordinaattorin, fanin ja futisvanhemman silmin. Se mahdollistaa katseita eri kanteilta, risteytyviä näköaloja ja siten usein monisyisemmän ymmärryksen.

Viime vuosina minulta on pyydetty useamman kerran, että kirjoittaisin kirjan Saksan jalkapallosta. Nyt tarjoutui oiva tilaisuus, miesten EM-kisojen 2024 alla, kun katseet muutenkin kiinnittyvät saksalaisstadioneille.

Niin, minkälaista on saksalainen jalkapallo? Millaista peliä, millaista kulttuuria? Miten maan vaiherikas ja dramaattinen historia, sen valtiomuotokin, eri aikakausien henkiset ilmapiirit ja eri kaupunkien kehityskaaret oikein näkyvät saksalaisjalkapallossa? Miksi pelillä on ylipäättään niin kauheasti väliä saksalaisille? Miksi jalkapallo ulottuu niin kauas stadioneilta Saksassa, sotkeutuu politiikkaan, sosiaalityöhön, demokratiakasvatukseen, talouselämään, viihdekulttuuriin, jopa komediaperinteeseen? Ja mitä kaikkea suomalaispelaajat ovat kokeneet jalkapallon muotoisessa kuplassaan Saksan kamaralla?

Näihin kaikkiin ja moniin muihinkin kysymyksiin etsin vastauksia tässä kirjassa. Yritän valaista monipuolisesti Saksan kansallislajia, sen historiaa, nykyhetkeä ja tulevaisuuttakin. Pysin analyyttisuuteen mutta samalla toivon, että lukija viihtyy tämän kirjan parissa, sillä kuten Jürgen Kloppkin heitti kerran haastattelussani: ”Eivät 80 000 ihmistä tule stadionille tylsistymään”. Tuskinpa tämän kirjan lukijakaan tähtää tylsyyteen, olettaisin.

Apropos, tylsyys. Se on attribuutti, joka liitetään aina uudestaan saksalaisjalkapalloon, erityisesti valkopaitaiseen maajoukkueeseen. Pitääkö tuo oletus kuitenkaan paikkaansa? Pitävätkö mitkään kliseet saksalaisjalkapallosta paikkaansa? Pelaavatko saksalaisjoukkueet todella puuduttavan konemaisesti, kuten niihin iskety leima aikoinaan väitti? Entä ovatko saksalaiset fanikatsomot oikeasti niin kovaäänisiä, niin yhtenä miehenä ja yhtenä naisena laulavia kuin uskotaan? Onko harjoittelu saksalaisseurassa yhtä ravaamista ja kärsimistä? Ja ovatko saksalaiset huumorintajutonta, totista kansaa, joka vain painaa töitä kovalla sykkeellä?

Ja entä DDR:n jalkapallo – eikö doping toiminut tarpeeksi hyvin vai miksi laji jäi vaisuksi itäisessä Saksassa?

On paljon kysymyksiä, paljon ennakkoluuloja, joihin tämä kirja tarttuu tarinoissaan. Tunnetuin fraasi saksalaisjalkapallosta voitaneen kuitenkin kumota jo heti alkuun. Kyllä, juuri se englantilaishyökkääjän Gary Linekerin toteamus vuodelta 1990, kun hän sanoi, että ”jalkapallo on yksinkertainen peli, jossa 22 miestä jahtaa palloa 90 minuutin ajan ja lopulta Saksa voittaa”. Tämä määritelmä jalkapallosta on pahoin vanhentunut. Niin Saksan miesten kuin naisten maajoukkueet putosivat viime MM-kisoistaan heti alkulohkovaiheessa, miehet jopa jo toista kertaa peräkkäin. Juuri nyt saksalaisilla maajoukkueilla ja maan pelaajakasvatuksella ei mene erinomaisesti, ei edes hyvin, ei kovin kohtalaisestikaan. Vaan aika surkeasti, *scheisse*, jos suoraan sanotaan, käyttämällä kansainvälisesti kenties kuuluisinta saksalaisanaa.

Absurdia on, että vaikka saksalaisfutiksen alavire on selvä ja kaikkien asiantuntijoiden vahvistama, silti alle 17-vuotiaiden poikien maajoukkue voitti juuri syksyllä 2023 maailmanmestaruuden. Se kertoo paljon saksalaisfutiksen eräänlaisesta maanis-depressiivisyydestä, herkästä heilahtelusta huippuluokan tuloksenteon ja aneemisen mokaamisen välillä. Tietty perustaso saksalaisjoukkueissa on yleensä kova, joten eväitä huippusuoritukseenkin löytyy, varsinkin kun onni on aina tekijä jalkapallossa. Saksassa kuitenkin myös painekattila kuplii aina täysillä. Joukkueet joko kestävät ja leijuvat tai kiehuvat pohjaan. Kukaan ei lähde Saksassa ”vain tekemään parastaan”, mikä on taas suomalaisurheilijoiden suosima klisee. Saksalaiset lähtevät voittamaan.

Kesken tämän kirjan viimeistelyvaiheen Saksa vaipui suruun, sillä maan kaikkien aikojen suurin jalkapalloilija poistui valtakunnastaan. Kun uutinen Franz Beckenbauerin kuolemasta

julkistettiin hyisenä tammikuisena maanantaina 2024, olin juuri vetämässä tihkusateessa harjoituksia D-junioreille. Kuinka so-piva kuva saksalaisfutiksesta, ajattelin silloin. Sankarit lähtevät ja taivas tihkuttaa mutta nuoremmat vain jatkavat peliä, oppivat aina uutta.

Saksa oli keisarikunta vuodesta 1871 ensimmäisen maailman-sodan loppuun saakka, mutta uusi keisarikunta koitti 1960-luvulta alkaen, kun teini-ikäinen Franz Beckenbauer ilmestyi Bayern Münchenin punapaidassa viheriölle. *Der Kaiser* eli ”Keisari” oli hienostunut pelintekijä, joka liberon tontiltaan nousi keskikentälle jakamaan keveän kirkkaita syöttöjään alamaisil-leen. Puolijumalaisena pelaajana hänen ei tarvinnut edes käydä valmentajakoulutusta koutsatakseen Saksan maailmanmestari-ksi kesällä 1990. Vuonna 2006 hän vielä kutsui maailman ky-lään keisarikuntaansa, isännöi Saksassa MM-kisoja, jotka onnis-tuivat niin fantastisesti, että niitä alettiin kutsua Kesäsaduksi, *Sommermärchen*.

Beckenbauer kuuluu totta kai tähän kirjaan. Sillä jos Saksa jostain tunnetaan, niin Hitleristä, autoista, Michael Schu-macherista ja Beckenbauerista, näin minulle kerrottiin silloin joskus Konstanzin euforian aikaan. Tosin oman käsitykseni mukaan maan kuuluisin tyyppi oli tuolloin muuan Rudi Völler. . . *Nur ein Rudi Vööller*. Joka tapauksessa Beckenbauer oli vuosi-kymmenten ajan saksalaisuuden lähettiläs maailmalla, tunne-tumpi hahmo kuin maan poliitikot, siksikin hänen asemansa saksalaisjalkapallon monarkkina on ehdoton. Tässä kirjassa Beckenbauer esiintyy ennen kaikkea luvussa, jossa puhutaan Saksan maailmanmestarijoukkueista. En perehdy hänen henkilö-historiaansa tarkemmin, kuten en muidenkaan saksalaisten pelaajalegendojen tarinoihin, sillä tarkoituksena on kertoa isommista asiakokonaisuuksista. Kirjan yhdessätoista luvussa käsitellään siksi muun muassa DDR:n jalkapalloa, Bayern

Münchenin nousua ylivoimaiseksi ykkösseuraksi, eläväistä ja aktiivista fanikultturia, merkittäviä saksalaisvalmentajia sekä maan jalkapallon tulevaisuutta.

Kirjassa kerrotaan myös useiden suomalaispelaajien tarinat. Vieraanvarainen herrasmies Juhani Peltonen jakoi minulle lumisella Valkeakoskella muistojaan 1960-luvun Hampurista ja Pasi Rautiainen kertoi siitä, kuinka hän aloitti teinikyknä Bayern Münchenin hierarkkisessa tuulessa. Puhuin Tinja-Riikka Korpelan kanssa Bayernin perhemäisyydestä ja Katri Mattssonin kanssa ylikin leiskuvasta kilpailullisuudesta Saksassa. Bundesliigan mestaruusjuhlista kertoivat Werder Bremenissä tuulettellut Pekka Lagerblom sekä Essi Sainio, joka Turbine Potsdamin paidassa yksinkertaisesti tiesi, että hänen joukkueensa kääntäisi vielä ottelun edukseen. Petri Pasanen kuvaili, millaista oli viihdyttää bremeniläisyleisöä kentän päästä päähän heittelevällä viihdefutiksella, ja Lukas Hradecky, tämän hetken suomalaistähti Saksassa, selittää, kuinka hän löysi raapivan putoamiskamppailun kautta keveyden, jota maalivahti tarvitsee liittääkseen.

Haastattelin tätä kirjaa varten perusteellisemmin yli kolmeakymmentä ihmistä: entisten ja nykyisten pelaajien lisäksi valmentajia, kannattajia, toimittajia, seurojen työntekijöitä, fanien parissa nuorisotyötä tekeviä, tutkijoita, historiantuntijoita, oppaita, jopa kirkon sosiaalikirjuriä. Luin myös paksun pinon kirjoja ja lukemattomia lehti- tai nettiartikkeleita, pengoin perusteellisuudestaan tunnetun *Kicker*-jalkapallolehden arkistoa menneiltä vuosikymmeniltä ja pureuduin tilastoihin.

Ja tietysti kuljin tutkimusretkilläni ympäri Saksaa. Hampurissa kiertelin St. Paulin värikkäitä kortteleita, Münchenissä porvarillisia asuinalueita Säbener Strassen harjoituskeskuksen ympärillä. Gelsenkirchenissä hiljennyin fanien hautausmaalla ja Bremenissä istuin kirjoittamassa Weser-joen rannassa auringon

tirkistellessä silmiin. Düsseldorfissa päädyin tekemään haastattelua nappulajoukkueen treeneihin, joissa lapset jahtasivat toisiaan vesipistoolein niin, että minä ja muistiinpanovihkonikin saimme osumaa. Magdeburgissa kaupungin entiset tähtifutaajat kertoivat minulle Lapin-muistoistaan Rovaniemen Palloseuran vieraana. Dortmundissa poikkesin haastattelun jälkeen hienostuneeseen pohjoismaistyylliseen sisustusliikkeeseen, josta ostin... jalkapallopaidan. Dortmundissa ei taida olla yhtäkään puotia ilman futistavaraa. Freiburgin yliopistokaupungin kauppahallissa ällistyin, kun afrikkalaista banaanicurrya valmistanut kokki kysyi yhtäkkiä, olinko lukenut Jane Austenia ja mitä hänen kirjoistaan ajattelin. Kliseemäistä freiburgilaisuutta, mietin, kun ruokakojujen kokitkin puhuvat kirjallisuudesta. Ja hetkeä myöhemmin puhuin taas kirjoista, nyt Bundesliigavalmentajan kanssa.

Tämä on tietokirja mutta eräällä tapaa myös taiteellinen esitys, valikoitu tarinakokoelma saksalaisjalkapallosta. Ei tieteellinen tutkimus, vaikka analysoin asioita, vedän johtopäätöksiä ja perustelen näkemyksiäni. En käytä alaviitteitä, koska sujuva kerronta on minusta tärkeämpää. Lähdeluettelo on kirjan lopussa. Välillä annan päähenkilöiden kertoa muistoistaan ilman, että voin tarkistaa heidän kertomiaan anekdootteja toisesta lähteestä, mutta minusta sillä ei ole niin paljon väliä, sillä haluan antaa tilaa myös päähenkilöiden tarinoille. Jalkapallokulttuurissa tarinallisuus on ollut aina tärkeää ja juuri jatkuvan tarinan-kerronnan takia pelistä on tullut niin suosittua.

Eräs bielefeldiläinen sosiologi on tutkinut jalkapallon suosion kasvua ja hän tuli tulokseen, että tärkeä tekijä oli aikoinaan sähköisen lennättimen rooli, koska sen avulla jalkapallopelien tulokset ja lyhyet ottelukuvauksetkin voitiin välittömästi lähettää ympäri maata. Liigat syntyivät Saksassa ja muualla, koska otteluita voitiin pelata eri kaupungeissa yhtä aikaa ja tehdä taulukoita.

Samalla syntyi tarve kertoa otteluista ja tarve vertailla, ja näin urheilureportterin ammatti sai alkunsa. Eivätkä reportterit olleet ainoita, jotka jalkapallosta kertoivat ja pelaajien ja joukkueiden kykyjä vertailivat, vaan myös katsojat kehuivat ja manasivat, pelaajat ja valmentajat kuvailivat omia näkemyksiään. Peräti 90 minuuttia kestävä peli, jossa on vieläpä yli kaksikymmentä päähenkilöä, jättää aina tilaa eri mielipiteille, tulkinnoille, väittelylle. Ja saksalainenhan väittelee! Maan kulttuuriin ei juuri kuulu harmonian tarvetta eikä konsensuksen etsimistä, vaan kiivas keskustelu on hyväksyttävää ja haluttua niin politiikassa kuin naapurustossa – ja tietysti jalkapallossa.

Jotkut historialliset väittelytkin elävät yhä. Esimerkiksi klassikkotapaus MM-finaalista Wembleyllä 1966, kun Englannin Geoff Hurstin laukaus osui ylärimaan ja kimposi siitä maahan – mutta maaliviivan yli vai ei? Englanti sai tuon voittoosuman, mutta Saksassa ollaan yhä sitä mieltä, ettei pallo ollut kokonaan maalilinjan yli. Tai miksi Lothar Matthäus ei laukonut rangaistuspotkua vuoden 1990 MM-loppuottelussa vaan antoi tehtävän Andreas Brehmelle? Siitäkin kerrotaan eri tarinoita, joihin otan myöhemmin tässä kirjassa tietysti kantaa.

Jalkapallo on tarinapeli. Sen ominaispiirre on, että jokainen ottelu piirtää oman draaman kaarensa. Ottelutuloksen 3–2 takana on aivan eri kertomus, jos tilanne oli ensin 0–2 tai jos kotijoukkue johti 3–0 tai jos peli oli viisi minuuttia ennen loppua vielä 1–1. Jo kauan ennen koko pelin keksimistä ihminen on viehätynyt draamasta, jännittävistä ja yllättävistä tarinoista, koomisuudesta, surullisuudesta, sankareista. Juuri tätä kaikkea tarjoaa jalkapallo, myös tässä kirjassa.

Ennen alkuvihellystä vielä pieni faktaosuus. Sääntöoppi. Saksalaisjalkapallossa on yksi erityinen sääntö, joka tunnetaan nimellä 50+1-sääntö. Tässä kirjassa se pomppaa useasti esiin, koska se

liittyy lähes kaikkeen, luo eräänlaiset reunaehdot ja tietyn hengen saksalaiselle jalkapallolle. Säännön merkittävyyden takia selitän sen heti alkuun, ja myös siksi, että jos sinä, hyvä lukija, jollakin sivulla huomaat pohtivasi, mikä tämä 50+1-sääntö oikein olikaan, voit palata tähän kertaamaan.

50+1-sääntö koskee kaikkia saksalaisia jalkapalloseuroja. Sen mukaan jokaisessa seurassa päätöksenteon on sujuttava niin, että vähintään 50 prosenttia ääniosuuksista plus yksi ääni-osuus – eli enemmistön ääniosuuksista – on kuuluttava niin sanotulle emäseuralle. Emäseuralle tarkoitetaan rekisteröityä, yleishyödyllistä, jäsenten muodostamaa yhdistystä. Saksassa jalkapalloseurat olivat alusta alkaen tällaisia yhdistyksiä, usein koulupoikien perustamia kerhoja, joissa jäsenet tekivät äänestämällä päätöksiä, äänestivät myös puheenjohtajansa ja hallitukseensa. Seuroilla ei siis ollut omistajaa kuten esimerkiksi Englannissa. Nykyään moni seura on *Kapitalgesellschaft* eli pääomayhtiö, siis kaupallinen yhtiö, joka on myynyt osuuksiaan sijoittajille tai yrityksille. Vaikka seurat saavat rahoitusta jalkapallon ulkopuolelta, niiden päätöksenteon on silti sujuttava niin, että enemmistö ääniosuuksista kuuluu emäseuralle eli käytännössä seuran jäsenille. Näin Saksassa estetään se, että seuraa rahoittava miljardööri tai sijoittajayhtiö voisi päättää seuran asioista.

Bundesliigassa on kaksi tehdasseuraa, jotka perustettiin alun perin tehtaiden työntekijöiden urheiluseuroiksi ja jotka ovat saaneet poikkeusluvan toimia saksalaisjalkapallossa täyttämättä 50+1-sääntöä. Bayer 04 Leverkusenin, joka on Bayer-konsernin tytäryhtiö, sekä Wolfsburgin, joka kuuluu Volkswagenille. Myös TSG Hoffenheim toimi pitkään poikkeusluvan turvin, mutta nykyään seura täyttää 50+1-säännön. Lisäksi Red Bullin rahoittama ja johtama Rasenballsport Leipzig kiertää tietoisesti 50+1-sääntöä, sillä Red Bull -yhtiö perusti eräänlaisen nukke-yhdistyksen emäseurakseen eikä se anna äänioikeutta kuin

valituille jäsenille. Sääntöjä kiertävä Red Bull saakin Saksassa terävää kritiikkiä ja vihaakin niskaansa monilta faneilta ja muilta laji-ihmisiltä.

50+1-säännöllä on valtava vaikutus saksalaisjalkapallon henkeen. Seuroilla ei ole omistajia, kuten vaikkapa Englannissa, vaan jalkapallo kuuluu jäsenilleen, kansalle. Tavalliset fanit voivat maksaa seuransa jäsenmaksun ja näin osallistua jäsenkokoukseen ja äänestää asioista. Fani voi olla mukana päättämässä. Tästäkin syystä saksalaisfaneille oma seura on kaikkein tärkein ja rakastettavin. Tietysti seuran päivittäinen operatiivinen pyörittäminen on palkattujen työntekijöiden tehtävä, mutta suurempiin linjoihin ja periaatepäätöksiin vaikuttaa jäsenkokouksen tahto. Myös seuran puheenjohtajisto tai hallitus valitaan suuressa jäsenkokouksessa.

Demokraattisesta perustasta johtuen saksalaisjalkapallossa käydään usein arvokeskustelua. Koska *Fussball* kuuluu kansalle, kansa myös keskustelee siitä, mihin saksalaisjalkapallo on menossa ja onko tuo kulku sen arvoihin ja perinteeseen sopivaa. Moni seura on nykyään kirjannut ylös perusarvonsa, joita se haluaa toteuttaa toiminnassaan ja edistää yhteiskunnassa. Jos faneista tuntuu, että näin ei käy tai että seuraa rahoittava sponsori saa sittenkin sananvaltaa seuran sisällä, fanit ovat nopeasti barrikadeilla. Sillä jalkapallo on yhtä aikaa yksinkertainen peli, helposti ymmärrettävissä, mutta myös hurjan monikerroksinen ilmiö, miljoonabisnestä ja kulttuuriperintöä yhtä aikaa.

Ja nyt: alkuvihellys.

Saksalaista jalkapalloa on ihailtu ja parjattu: Saksan maajoukkueen on sanottu voittavan aina ja saksalaista värikästä fanikulttuuria on kehattu, mutta toisaalta Saksan pelaamista on luonnehdittu konemaiseksi ja tylsäksi. Onko kyse kuitenkin vain stereotyyppioista? Millaista saksalaisfutis todellisuudessa on?

Jalkapallon muotoinen Saksa kertoo, kuinka laji rantautui Saksaan ja kehittyi yläluokkaisten koulujen huvituksesta työväenluokan intohimoksi ja miten Saksasta on tullut yksi jalkapallon ehdottomista kärkimaista.

Johanna Nordling on haastatellut kirjaa varten lukuisia pelaajia, valmentajia, faneja, toimittajia ja muita jalkapallotoimijoita. Mukana on myös useita Bundesliigassa pelanneita suomalaisia kuten Juhani Peltonen, Petri Pasanen, Lukas Hradecky, Tinja-Riikka Korpela ja Essi Sainio. Tuloksena on värikkäitä anekdootteja ja huumoria sisältävä teos, joka ei kuvaa vain peliä vaan myös lajin valtavaa merkitystä maan kulttuurissa ja yhteiskunnassa.

79.31 • ISBN 978-952-376-724-9

www.bazarkustannus.fi

